

ПРОЕКТУВАННЯ ДІАЛОГІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Морозова М. В.

аспірант кафедри педагогіки,
викладач кафедри романо-германської філології,
ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”
м. Старобільськ, Україна

На основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії плідно протікає діяльність викладача й майбутнього вчителя іноземної мови, яка постійно перебуває у взаємовпливі й переплетенні між собою. Саме в цих умовах і відбувається взаємодоповнюваність і взаємозбагачення їхньої діяльності. Багатство навчального-виховного процесу створюється глибокою ерудицією викладача, його майстерністю в організації самостійної діяльності майбутнього вчителя іноземної мови. І саме тут відбувається єдина, що зливається зі своїми цілями й мотиваціями, суб'єкт-суб'єктна діяльність. Викладач, спираючись на активність і самостійність майбутнього вчителя іноземної мови, цілком покладається на його творчі можливості й прогнозує підсумки. Перед майбутнім вчителем іноземної мови відкриваються привабливі перспективи вчитися із захопленням, вступати в суб'єкт-суб'єктну взаємодію, не дотримуватися шаблонів, а включати свій життєвий досвід, відшукувати не одне, а відразу кілька рішень.

Процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії будується на основі взаємної довіри: довіри викладачу, який уводить майбутнього вчителя іноземної мови у світ складних взаємин, і довіри викладача до майбутнього вчителя іноземної мови, до його можливостей зрозуміти і проникнути в ці взаємини. Це – стосунки взаєморозуміння, прагнення йти один одному назустріч і спільно осягати істину, яка породжує потребу спілкування з викладачем і глибоке почуття задоволення від усвідомлення власних можливостей. На цій основі виникає потреба в спілкуванні, що створює цінне довірче ставлення, яке забезпечує добробут навчально-пізнавальної діяльності та спілкування загалом.

Особливою характерною рисою учасників навчально-виховного процесу є їхня здатність до діалогічного мислення і спілкування при організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в навчально-виховному процесі. Створення наукової концепції діалогічних відносин належить відомому філософу зарубіжжя М. Бахтіну [1, с. 127].

Для розуміння сенсу проектування діалогу в навчально-виховному процесі слід виділити кілька значущих положень:

- діалог може бути реалізований при наявності різних смислових позицій (діалогічних відносин) із приводу певного об'єкта розгляду;
- для діалогу необхідно сформульоване ставлення до вислову;

- для формування свідомості розуміння предмета вивчення та його обговорення недостатньо отриманих знань, необхідно висловити до них своє ставлення;

- у діалогічних відносинах існують дві форми діалогу (внутрішній і зовнішній), для яких важливо створювати певні умови їх виникнення.

- Як вказує Ю. Федоренко, при створенні умов для внутрішнього діалогу необхідно проектувати ситуаційні завдання такого характеру:

- вибір рішення із альтернатив;
- вирішення проблемних ситуацій;
- пошук суджень на конкретний факт або явище;
- вирішення завдань невизначеного характеру;
- висунення гіпотез і пропозицій [3, с. 4].
- Для створення умов для зовнішнього діалогу проектуються:
 - запитальний образ спілкування;
 - обмін думками, ідеями або позиціями;
 - дискусії, колективна генерація ідей, опанування ідей, пропозицій і доказів;
 - творчі майстерні [Там само, с. 5].

Зазначимо, що проектування діалогічного спілкування передбачає установку на відкритість позицій його учасників. Якщо викладач не робить відкритої позиції, діалог порушується і має штучний характер, коли форми і внутрішній зміст спілкування не узгоджуються.

Взаємозумовленості діяльності викладача й майбутнього вчителя іноземної мови сприяє, на думку Л. Петухової, створення необхідних ситуацій, де викладач відшукує більш досконалі шляхи своєї роботи, які спираються на знання, задуми майбутнього вчителя іноземної мови, прагнення до його творчої діяльності. Це ситуації, у яких майбутній вчитель іноземної мови:

- захищає свою думку, наводить до її захисту аргументи, докази, використовує набуті знання;
- ставить питання, з'ясовує незрозумілі смисли, заглиблюється з їхньою допомогою в процес пізнання;
- ділиться своїми знаннями з іншими майбутніми вчителями іноземної мови;
- допомагає товаришеві у скрутному становищі, пояснює йому незрозумілий матеріал;
- виконує завдання, розраховані на читання додаткової літератури;
- прагне знайти не єдине рішення, а кілька самостійно знайдених;
- виконує різні види завдань, переважно творчого типу;
- аналізує власні дії;
- доповнює свою діяльність елементами гри, а також художніми та іншими видами діяльності;
- демонструє зацікавленість у мовному спілкуванні, на основі якого й відбувається формування суб'єкт-суб'єктної взаємодії [2, с. 77].

Цілеспрямована, активна, свідома діяльність майбутнього вчителя іноземної мови, що виконує навчально-пізнавальні завдання, створює внутрішню схильність

до суб'єкт-суб'єктної взаємодії в навчально-виховному процесі. Під час навчання й виховання весь процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії набуває для майбутнього вчителя іноземної мови особистої значущості та забарвлюється яскравими переживаннями: подивом перед власними відкриттями, радістю самостійного просування й задоволенням від своїх придбань. Подібна діяльність формує почуття власної гідності, яке, безсумнівно, зміцнює сам процес становлення суб'єкт-суб'єктних взаємин у навчально-виховному процесі. У цих умовах формуються цінні прояви активності й самостійності, які при стійкому зміцненні суб'єктної позиції можуть стати особистісними якостями.

Таким чином, в умовах, коли майбутні вчителі іноземної мови мають можливість здійснювати повну самостійність, викладач, однак, не перестає залишатися носієм стимуляції самих взаємин, носієм високої ерудиції, еталоном організації навчальних дій, зразком мовних форм діяльності. І як суб'єкт діяльності майбутніх вчителів іноземної мови викладач є прикладом морально-етичних норм спілкування і сприяє організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в навчально-виховному процесі.

Список літератури

1. Аверинцев С. С. М. М. Бахтин как философ / С. С. Аверинцев, Ю. Н. Давыдов, В. Н. Турбин и др. – М. : Наука, 1996. – 256 с.
2. Петухова Л. Є. Трисуб'єктна дидактика в моделі інноваційного розвитку освітніх систем / Л. Є. Петухова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / ред. Є. С. Барбіна. – Херсон : ХДУ, 2014 . – Вип. 65. – С. 74 – 80.
3. Федоренко Ю. Професійно зорієнтована іншомовна комунікація у контексті сучасної освіти / Ю. Федоренко // Імідж сучасного педагога. – 2013. – № 4. – С. 3–6.
4. Li M. Cultural Subjectivity in Intercultural Communication / Mingxin Li // International Journal of Arts and Sciences. – 2010. – 3 (11). – P. 272 – 285.